

Luc Wierts

'De waarheid is er, de verzoening nog lang niet'

Luc Wierts interviewt Professor P.G.J. Meiring, lid van de waarheidscommissie in Zuid-Afrika.

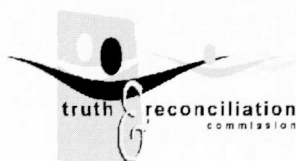
'In 1994 ontdeed de zwarte bevolking van Zuid-Afrika zich van het juk van de apartheid. Maar ook voor veel blanke Afrikaners was het een bevrijding', vertelt Piet Meiring. Prof P.G.J. Meiring, predikant van de Nederlands gereformeerde kerk en hoogleraar Theologie in Pretoria was één van de drie Afrikaners in de Commissie voor Waarheid en Verzoening in Zuid-Afrika. Hij was in oktober te gast in Nederland waar hij een lezing gaf voor de Zuid-Afrikaanse ambassade.

'Tijdens de verhoren schaamde ik me vaak voor mijn mensen', bekent hij. 'Tegelijkertijd was het heel inspirerend, het verleden te overwinnen en op weg te gaan naar verzoening.' Op basis van bekentenissen van daders en slachtoffers heeft de commissie als een puzzel de stukken bij elkaar gelegd en 'de waarheid' vanaf de rellen in 1960 in Sharpeville tot aan de transformatie in 1994 boven tafel proberen te krijgen. 'Het is niet de gehele waarheid, maar de waarheid gezien vanuit amnestie. De lessen zijn geleerd, maar de verzoening is nog lang niet voltooid', waarschuwt de hoogleraar. 'Waarheid is slechts een eerste vereiste, daarna volgt nog een lang en duur proces van schuldbelijdenis en vergiffenis.'

In honderdveertig openbare hoorzittingen vertelden 21400 slachtoffers hun verhaal aan de 28 leden van de waarheidscommissie. De waarheidscommissie was verdeeld in drie comités. Zij hielden zich bezig met onderzoek naar gevallen van grove mensenrechtenschending, de rehabilitatie van slachtoffers en amnestieverlening. Dit laatste was mogelijk voor alle overtreders die vrijwillig hun verhaal kwamen vertellen en de politieke motieven van hun daden wisten aan te tonen. 'De commissie verwachtte enkele honderden verzoeken, maar kreeg er meer dan zeventienduizend', zegt Meiring. Hij is alleen teleurgesteld dat de militairen niet zijn gekomen. 'De politie, de veiligheidspolitie en politici kwamen wel. De enige eis was dat zij de volle waarheid op tafel moesten leggen.' De militairen wacht een

proces. Wouter Basson, bekend als Dr. Dood is door de commissie gedagvaard.

De hoogleraar begrijpt de kritiek dat de waarheidscommissie het vragen om amnestie te gemakkelijk maakte. 'Voor sommige mensen was dat te veel. Slachtoffers en hun nabestaanden konden zo schadevergoeding eisen en voelden zich tekort gedaan. Zij vonden dat de commissie te dader-vriendelijk was. Daarom moet de regering niet te lang wachten met de toepassing van de reparatievoorstellen. Dan zal blijken dat de commissie ook slachtoffer-vriendelijk is.'

Het logo van de Waarheids- en Verzoeningscommissie. URL: <http://www.truth.org.za>.

Het getuigen voor de waarheidscommissie had echter voor veel mensen ook een reinigende werking. Mensen waren vaak al blij dat ze hun verhaal konden vertellen, zegt Meiring. 'Voor negentig procent van de slachtoffer was het een positieve bevrijdende ervaring.' Meiring vertelt van een moeder die sprak over haar zoon van veertien die gemarteld en vermoord was door de

veiligheidspolitie. 'Op mijn vraag of het het waard was geweest haar verhaal te vertellen, antwoordde ze dat ze nu waarschijnlijk voor het eerst de hele nacht zou kunnen slapen en morgen misschien geen nachtmerries meer zou hebben'. Een man uit Soweto vertelde dat hij tijdens de foltering zijn longen had uitgeschreeuwd. 'Nu horen de mensen me pas', vertelde hij voor de commissie.

'Maar voor veel familieleden was de gang naar de waarheidscommissie ook een pijnlijk proces', zegt Meiring. 'Ook blanke mensen die niet wisten wat voor beroep hun man of vader had gehad. Een vrouw vernam tijdens de getuigenissen voor het eerst van het beroep van haar man, die 46 moorden had gepleegd.'

'Lokale kerken hebben veel mensen ertoe weten te brengen te getuigen voor de commissie', concludeert de hoogleraar. 'Tijdens één van de laatste hoorzittingen was er een bijeenkomst van alle kerken. Zij hebben voor de spiegel van het verleden gestaan en sterke afspraken met elkaar gemaakt. In de toekomst moeten de kerken zich vooral richten op verzoening, zij moeten die mogelijk maken voor alle godsdiensten. Als zij die taak niet op zich nemen, heeft het hele streven naar waarheid en verzoening zijn doel gemist. Bisschop Tutu heeft al benadrukt dat verzoening religieus moet worden gezien, waarin de kerken een primaire rol spelen. Hij is zelf het symbool van alles waar de waarheidscommissie voorstaat.'

Meiring is blij dat zijn kerk naar de waarheidscommissie is gegaan. De kerk moet haar leer die apartheid op theologische gronden rechtvaardigde onder ogen zien. Lang achtte zijn kerk het echter niet nodig om te komen omdat zij al twee jaar eerder afstand van de apartheid had genomen.

Hoewel hij zelf al vroeg had ingezien dat apartheid verkeerd was, erkent Meiring dat alle blanken, waaronder zijn kerk, schuld dragen voor de apartheidstheologie. 'Alles hangt nu af van het voorbeeld dat het ANC geeft', denkt de predikant. 'Het land is gezegend geweest met Mandela die zoveel vergiffenis op zich kon nemen. Aan het begin benadrukte hij al dat niet alle duivels aan de ene kant stonden en alle engelen aan de andere. Er is ook heel veel *black on black violence* geweest. Veel mensen zijn gedood die niets met de apartheidsbeweging te maken hadden.'

'Na de euforie in 1994 waarin iedereen zich deel voelde van *the rainbow people of God*, is een periode van realisme aangebroken', vertelt Meiring. 'Zwart en blank moeten samen de toekomst maken. De economie is nog niet rechtvaardig, arm is nog steeds arm. De misdaad tiert enorm in Zuid Afrika en corruptie maakt het proces van verzoening erg moeilijk. Op lange termijn zal het goed gaan, maar veel hangt af van het voorbeeld van het ANC. Nu zie je president Mbeki de hand reiken naar de andere partijen. Ook voor de blanken in Zuid Afrika is deze nieuwe tijd een hele uitdaging. Zij komen veel problemen tegen, bijvoorbeeld van de rechtstellende acties. Dikwijls is het nu zwart voor blank. Veel blanken zitten ook met de moeilijke vraag of zij nu allemaal schuldig zijn geweest aan de apartheid. Het blijft moeilijk om dat te beseffen, als alle verschrikkingen op tafel komen tijdens het 8-uur journaal.'

Meiring blikt terug op een zware tijd. 'Veel commissieleden en medewerkers konden niet slapen van de getuigenissen. Bij een tolk liepen tijdens het vertalen de tranen over de wangen', vertelt hij. Het waren niet alleen de schokkende woorden, maar ook de emotie speelde volgens Meiring tijdens de getuigenissen een grote rol. 'Voor de zwarte bevolking was, hoe pijnlijk ook, het nieuws van de getuigenissen niet zo groot. Maar veel Afrikaners ervoeren de waarheid als een schok. De verhalen zijn er altijd geweest voor wie ze wilde horen, maar de blanken hebben ze twintig, dertig jaar niet gehoord.'